

היום נלמד בעזרת ה':

חולין דף קיז

(בעמ' הקודם)

משנה: חומר בחלב מבדם, וחומר בדם מבחלב: המשנה מביאה דברים בהם חלב חמור מדם, ודברים בהם דם חמור מחלב.

חומר בחלב: דברים בהם חלב חמור מדם -

- **מועלין בו:** אם נהנה מחלב של קרבן, מעל, שהרי החלב הוא קדשי ה' ולא שייך לכהנים, אבל הנהנה מדם קרבן לא מעל.
- **וחייבין עליו משום פיגול ונותר וטמא:** האוכל בשוגג חלב של בהמה שהתפגלה, או חלב של קדשים שנעשה 'נותר', או טמא שאכל חלב של קדשים, חייב חטאת (חוץ מהחטאת שחייב על עצם אכילת החלב).

מה שאין כן בדם: שלא חייבים עליו משום פיגול ונותר וטמא, ויבואר בגמ'.

וחומר בדם: דברים בהם דם חמור מחלב -

- **שהדם נוהג בבהמה וחיה ועוף בין טמאים ובין טהורים:** כלומר איסור אכילת דם שייך בבהמה וחיה ועוף בין טמאים ובין טהורים.

וחלב אינו נוהג אלא בבהמה טהורה בלבד: אבל איסור אכילת חלב שייך רק בבהמה טהורה בלבד.

גמרא: שאלה: מנא הני מילי? מנין לנו שיש מעילה בחלב בכל סוגי הקדשים ואפילו בקדשים קלים? שהרי המשנה לא חילקה בין קדשי קדשים לקדשים קלים, ומשמע שאפילו בחלב של קדשים קלים שאין בהם מעילה בחייהם (= לפי שהם ממון בעלים), יש מעילה באימוריהן לאחר שנזרק דמן.

תשובה: אמר ר' ינאי: לומדים זאת מהפסוק שנאמר לגבי אימורי פר כהן משיח "כַּאֲשֶׁר יוֹרֵם מִשּׁוֹר זָבַח הַשְּׁלָמִים", וכי מה למדנו משור זבח השלמים? והרי כל

האימורים שנאמרו בפסוק לגבי שלמים נאמרו גם אצל כהן משיח, ומדוע התורה אמרה זאת? **מערתה הרי זה בא ללמד ונמצא למד**, כלומר פסוק זה נאמר כדי ללמוד לשלמים ולא כדי ללמד לפר כהן משיח, דהיינו שהפסוק מקיש את שור זבח השלמים לפר כהן משיח, מה פר כהן משיח יש מעילה באימורים שלו, שהרי הוא קדש קדשים ויש בו מעילה כבר בחייו, אף שור זבח השלמים יש בו מעילה בחלב שלו. **ומכאן שיש מעילה בחלב של קדשים קלים, שהרי שלמים הם קדשים קלים**.

קושיא: א"ל ר' חנינא לר' ינאי, וכי הבריתא ששנה רבי מכוערת בעיניך (שאתה צריך לדרוש דרשה אחרת)? והרי אמר רבי, נאמר בתורה לגבי קדשים קלים **"כל חלב לה"**, וזה בא לרבות שגם חלב של קדשים קלים יש בו מעילה, כיון שהוא קדשי ה'. **ומכאן שיש מעילה בחלב של קדשים קלים**.

תירוץ: אמר אביי: צריך את שתי הדרשות (של רבי ושל רבי ינאי), לפי שאם היה כתוב רק את הפסוק **"כל חלב לה"** היינו אומרים שרק חלב יש בו מעילה ולא יותרת ושתי הכליות, כיון שהם לא נקראים 'חלב', לכך נאמר גם הפסוק **"כאשר יורם משור זבח השלמים"** ללמדנו שכל האימורים הוקשו לאימורי פר כהן משיח ויש בהם מעילה.

ואם היה כתוב רק את הפסוק **"כאשר יורם משור זבח השלמים"** היינו אומרים שלא מועלים באליה של כבש (של קרבן שלמים), כיון שהיא לא קיימת בשור (= רק לכבש יש אליה), לכך נאמר גם הפסוק **"כל חלב לה"** ללמדנו שגם באליה של כבש יש מעילה, כיון שגם אליה נקראת 'חלב' (כמו שנאמר **"חלבו האליה תמימה"**).

קושיא על אביי: א"ל רב מרי לרב זביד: אם אליה נקראת 'חלב', א"כ מדוע היא מותרת באכילה (אליה של כבש מותרת באכילה), והרי צריך לאסור אותה כדין כל חלב?!

תירוץ: א"ל עליך אמר קרא: ענה לו רב זביד, כדי להפקיע קושיא זו נאמר בפסוק **"כל חלב שור וקשב ועז לא תאכלו"**, התורה אסרה רק דבר הנוהג בשור כבש ועז, אבל אליה לא שייכת בשור ועז שהרי אין להם אליה, ולכן מותר לאכול אליה של כבש.

רב אשי מתרץ: **רב אשי אמר**: אליה של כבש נקראת 'חלב האליה' ולא 'חלב' סתם, ולכן היא מותרת.

קושיא על רב אשי: **אלא מעתה לא ימעלו בה**: אם היא לא נקראת 'חלב' מדוע מועלים באליה של קרבן שלמים?!

אלא מחוורתא כדרב זביד: אלא התירוץ של רב זביד הוא התירוץ הברור.

*

למדנו במשנה - משא"כ בדם: (= המשנה אמרה שבחלב יש מעילה וחייבים עליו משום פיגול נותר וטמא, אבל בדם לא נוהגים בו האיסורים הללו).

מנה"מ: מהיכן לומדים זאת? -

- **אמר עולא**, שנאמר "כִּי נִפְשׁ הַבָּשָׂר בְּדָם הוּא וְאִנִּי נִתְּתִיו לָכֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל נַפְשֵׁיכֶם, כִּי הַדָּם הוּא בְּנַפְשׁ יִכָּפֵר", ודורשים "לָכֶם" שהדם יהיה שלכם, דהיינו שהדם אינו קדשי גבוה, ולכן אין בו מעילה.
- **דבי רבי ישמעאל תנא**, דורשים "לְכַפֵּר" שה' אומר נתתי את הדם כדי שיכפר בשבילכם, ולא שהוא נקרא שלי לעניין שימעלו בו.
- **ורבי יוחנן אמר**, דורשים "הוא", משמע שהוא נשאר בהווייתו, שלעולם דינו שווה, כשם שלאחר כפרה (= לאחר שנתן את הדם על המזבח ונשאר שייך הדם) אין בו מעילה, כך לפני כפרה אין בו מעילה.

קושיא: **ואימא הוא לאחר כפרה כלפני כפרה**: ואולי להיפך, כשם שלפני כפרה יש בו מעילה כך לאחר כפרה יש בו מעילה, ונמצא שיש מעילה בדם!

תירוץ: **אין לך דבר שנעשה מצותו ומועלין בו**: כל דבר שכבר נעשתה מצותו אין בו מעילה, וא"כ בהכרח שלאחר כפרה כבר לא מועלים בשיירי הדם שהרי כבר נעשתה בו מצוותו, ולכן דורשים "הוא", שכשם שלאחר כפרה אין בו מעילה, כך לפני כפרה אין בו מעילה.

קושיא: **ולא?** וכי כל דבר שכבר נעשתה מצותו אין בו מעילה? והרי 'תרומת' הדשן שכבר נעשתה מצותו ובכל זאת מועלים בו. **בכל בוקר היה הכהן לוקח מחתה**

וממלא בה מדשן המזבח (= מהאפר שעל המזבח), ונותנו בצידי המזבח והדשן נבלע שם במקומו, שנאמר "וְהָיָה אֶת הַדָּשָׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת הָעֵלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוּ אֶצְל הַמִּזְבֵּחַ", ומכאן שהדשן טעון גניזה, נמצא שהוא אסור בהנאה ומועלים בו למרות שכבר נעשתה בו מצוות!

תירוץ: משום דהואי תרומת הדשן ובגדי כהונה שני כתובין הבאין כאחד, וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין: כלומר יש פסוק שמלמד אותנו שיש מעילה בתרומת הדשן למרות שכבר נעשתה בו מצוות, ויש פסוק נוסף שמלמד אותנו שמועלים בארבעת בגדי לבן שהכהן הגדול לובש ביום הכיפורים ונכנס בהם לקודש הקדשים, והם צריכים גניזה לעולם (ואסור לכהן הדיוט לעבוד בהם כל השנה, ואסור לכהן גדול לעבוד בהם ביום כיפור אחר), שנאמר "וּפָשַׁט אֶת בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר לְבָשׁ בְּבָאוּ אֶל הַקֹּדֶשׁ וְהִנִּיחָם שָׁם", והכלל הוא שאם יש שני פסוקים שמלמדים דבר אחד (כגון כאן שהם מלמדים אותנו שתרומת הדשן ובגדי כהונה מועלים בהם למרות שכבר נעשתה בהם מצוות) לא לומדים מהם למקום אחר, ולכן אי אפשר ללמוד מהם שדם שנעשתה בו מצוות יש בו מעילה, אלא באמת אין בו מעילה וכפי שאמר רבי יוחנן.

קושיא: הניחא לרבנן: אמנם התירוץ טוב לדעת רבנן שאמרו שהפסוק "וְהִנִּיחָם שָׁם" מלמד אותנו שהבגדים הנ"ל טעונים גניזה, אבל לר' דוסא שאמר שמותר לכהן הדיוט לעבוד בהם כל השנה, ואנו לומדים מהפסוק הזה רק שהכהן הגדול לא ישתמש בהם ביום הכיפורים אחר, א"כ נשאר קשה שהרי אין מעילה בגדים הנ"ל (= שהרי כהן הדיוט יכול ללבוש אותם כל השנה), ונמצא שיש רק פסוק אחד לגבי תרומת הדשן המלמד אותנו שדבר שכבר נעשתה בו מצוות מועלים בו (וכבר אי אפשר לתרץ שיש כאן שני כתובין הבאין כאחד), וא"כ חזרה הקושיא מדוע לא נלמד מכך שגם בדם מועלים בו אפילו לאחר כפרה.

תירוץ: אלא משום דהואי תרומת הדשן ועגלה ערופה שני כתובים הבאין כאחד, וכל שני כתובים הבאין כאחד אין מלמדין: יש פסוק נוסף (מלבד תרומת הדשן) לגבי עגלה ערופה, שאף שנעשתה בה מצוותה יש בה מעילה, שנאמר "וְעִרְפוּ שָׁם אֶת הָעֵגְלָה בְּנֶחֱל", ודורשים "שם" תהיה קבורתה, דהיינו שהיא אסורה בהנאה, נמצא שיש שני פסוקים שמלמדים אותנו שדבר שנעשתה בו מצוות יש בו מעילה,

הכלל הוא שאם יש שני פסוקים שמלמדים דבר אחד לא לומדים מהם למקום אחר, ולכן אי אפשר ללמוד מהם שדם שנעשתה בו מצוותו יש בו מעילה, אלא באמת אין בו מעילה וכפי שאמר רבי יוחנן.

קושיא: הניחא למ"ד אין מלמדין, אלא למאן דאמר מלמדין מאי איכא למימר: אמנם התירוץ טוב לסובר ש'שני כתובים הבאין כאחד אין מלמדין', אבל לסובר שהם כן מלמדים קשה מדוע לא נלמד מהם שדם שנעשתה בו מצוותו יש בו מעילה.

תירוץ: תרי מיעוטי כתיבי: גם לסובר שהם מלמדים, כאן הם לא מלמדים! לפי שנאמר בהם מיעוט שמשמעותו שרק בהם יש מעילה למרות שנעשתה בהם מצוותם, ולא בדברים אחרים, והמיעוט הוא - שלגבי תרומת הדשן נאמר **וְשָׂמוּ אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ** (ולא נאמר **וְשָׂם**), ומשמע שרק בו יש מעילה לאחר שנעשתה מצוותו, ובעגלה ערופה נאמר **הָעֵגְלָה הָעֲרוּפָה** (ולא נאמר **עֲרוּפָה**) ומשמע שרק בה יש מעילה לאחר שנעשתה מצוותה, ולכן אי אפשר ללמוד משם במקומות אחרים.

כעת חוזרים לתחילת הסוגיא ששאלנו מהיכן לומדים שאין מעילה בדם.

שאלה: ותלתא קראי ל"ל (= למה לי)? מדוע צריך שלשה לימודים למדנו שאין מעילה בדם (= **עולא** למד מ"**לָכֶם**", **דבי רבי ישמעאל** למדו מ"**לִכְפֹּר**", **ורבי יוחנן** למד מ"**הוא**").

תשובה: חד למעוטי מנותר, וחד למעוטי ממעילה, וחד למעוטי מטומאה: אחד ללמדנו שאם אכל דם של 'נותר' חייב רק על אכילת דם ולא על איסור 'נותר', אחד ללמדנו שאין מעילה בדם, ואחד ללמדנו שטמא שאכל דם קדשים חייב רק על אכילת דם ולא על אכילת קדשים בטומאת הגוף.

אבל מפגול לא צריך קרא: אבל לא צריך פסוק ללמדנו שאם הקרבן היה 'פיגול' ואכל מדמו פטור על אכילת 'פיגול' (אמנם חייב על אכילת דם), לפי שזהו דבר פשוט, וכפי שלמדנו במשנה במס' זבחים - אם פיגל את הקרבן באחת מארבעת עבודות שיש בדם, ואח"כ אכל מהבשר, חייב כרת, כיון שהוא פיגל ב'מתיר', דהיינו בדם שהוא מתיר את הבשר באכילה (= עבודות שעושים בדם כדי, הם אלה

שמתירות את בשר הקרבן באכילה), אבל אם אכל את הדם בעצמו, והדם הרי אין לו משהו אחר שמתיר אותו אלא הוא מתיר את עצמו, אינו חייב כרת.

הדרן עלך כל הבשר

פרק תשיעי. משנה: העור והרוטב: 'טומאת אוכלים' צריכה שיעור כביצה. וגם 'השומר' (כגון קליפת הפרי השומרת על הפרי), או 'היד' (כגון עצם שיש בראשו בשר, או עוקץ שבראש הפרי) מצטרפים לשיעור. אבל 'בטומאת נבלות' השומר והיד אינם מצטרפים. ולכן העור של הבשר מצטרף לבשר להשלים את השיעור, כי העור 'שומר' של הבשר.

והרוטב, והקיפה, והאלל: הרוטב הקרוש שנמצא על הבשר, וכן 'הקיפה' - תבלין, למרות שהם אינם נחשבים אוכל בפני עצמן, אבל אוכלים אותם יחד עם הבשר, ולכן הם מצטרפים לבשר להשלים את השיעור. וכן 'האלל' (יתבאר בגמרא מהו) אינו נאכל בפני עצמו אלא ביחד עם הבשר, ולכן הוא מצטרף לבשר.

והעצמות: עצמות שיש בתוכם מוח, מכיון שהמוח נאכל, העצם מצטרפת למוח, כי היא 'שומר' שלו.

והגידין: גם הם אינם נאכלים בפני עצמם אלא רק ביחד עם הבשר.

והקרנים: החלק של הקרניים הסמוך לבשר נאכל עם הבשר. ולכן הוא מצטרף לבשר.

והטלפים: הם הפרסות. והם 'שומר' לרגליים, ולכן מצטרפים לבשר הרגליים לטומאת אוכלין.

אבל לא טומאת נבלות: כל הנ"ל מצטרפים רק לטמא טומאת אוכלים בבהמה כשרה. אבל אם הם חלק מבהמה טמאה, אינם מצטרפים לבשר הבהמה לטומאת נבלות ששיעורה בכזית. (טעם הדבר. לגבי החלקים שהם 'שומר', יש לימוד מיוחד ש'שומר' אינו מצטרף לטומאת נבלות. ולגבי החלקים שמצטרפים אגב האכילה, הרי הם בעצמם אינם אוכל ורק מצד ההצטרפות לאוכל אנו רוצים לצרף אותם, אך אנו עוסקים בטומאת נבלות ולא בטומאת אוכלין).

כיוצא בו: יש מקרה נוסף שיש הבדל בין טומאת אוכלין לטומאת נבלות. יהודי השוחט בהמה טמאה לגוי, והיא עדיין מפרכסת אחר השחיטה. במצב הזה אם היא נגעה במשהו, היא מטמאת אותו בטומאת אוכלין אבל לא בטומאת נבלות. והטעם, כי לגבי טומאת אוכלין מכיון שהיהודי שחט את הבהמה, ואצל יהודי השחיטה עושה את הבשר ל'אוכל', אם כן גם כשהבהמה שייכת לגוי היא נחשבת לאוכל. אבל לגבי טומאת נבלות כתוב "וכי ימות מן הבהמה" דהיינו שהיא צריכה למות לגמרי. ולכן אינה מטמאה בטומאת נבלות עד שתמות, או עד שיחתוך את ראשה לגמרי (כי הדין הוא שאם עשה את הבהמה 'גיסטרא' - חתוכה לשניים, היא נעשית 'נבלה').

ריבה לטמא וכו': אם כן, נמצא שהפסוק מרבה את טומאת אוכלין יותר ממה שהוא מרבה את טומאת נבלות. כי בכל המקרים הנ"ל רק לגבי טומאת אוכלין הם מצטרפים לשיעור.

ר' יהודה אומר: האלל הנאסף במקום אחד ויש בו כזית, מכיון שהוא מחשיב אותו, הוא לא בטל והוא נחשב 'נבלה'. ולכן אם יש בו כזית במקום אחד, ונגע בו אדם ונכנס למקדש או אכל קודש חייב.

גמרא: תנינא להא: משנתנו אומרת כמו מה שכתוב בבבלי. שהשומרים מצטרפים רק לטומאה קלה שהיא טומאת אוכלין, אבל אינם מצטרפים לטומאה חמורה שהיא טומאת נבלות. והגמרא מבארת את המקור לכך.

שומרים לטומאה קלה מנלן? דתנא דבי רבי ישמעאל: נאמר בתורה לגבי טומאת אוכלין "וכי יפל מנבלתם על כל זרע זרע אֲשֶׁר יִזְרַע", דהיינו כדרך שבני אדם מוציאים לזריעה, שאינם מקפידים אם יש קליפה, אלא זורעים חיטה בקליפתה ושעורה בקליפתה ועדשים בקליפתן. וא"כ גם לגבי טומאת אוכלים גם הקליפה (שהיא 'שומר') מצטרפת לשיעור 'כביצה'!

ולא שומרים לטומאה חמורה מנלן? דתנו רבנן: נאמר בטומאת נבלות "הנוגע בנבלתה יטמא עד הערב" מהמילה 'בנבלתה' אנו לומדים למעט שדוקא הנוגע בעצמה נטמא, ולא הנוגע בעור שאין עליו כזית בשר והעור משלימו לכזית. שואלת

הברייתא: יכול הנוגע כנגד בשר מאחוריו לא יהא טמא: כלומר הנוגע בעור מאחורי הבשר. ומשיבה: תלמוד לומר "טמא". עד כאן הברייתא.

קושיא: מאי קאמר? בתחילה הברייתא אומרת שהנוגע בעור אינו נטמא כי העור אינו מצטרף, ואחר כך היא אומרת שהנוגע בו כן נטמא! תירוצ: אמר רבא, ואמרי לה כדי (= ויש אומרים החכם 'כדי'): חסר מילים בדברי הברייתא, וכך צריך לומר בברייתא. מ"בנבלתה" לומדים למעט עור שאין עליו כזית בשר והעור משלימו לכזית, שהעור אינו מצטרף, כי שומר אינו מצטרף לטומאת נבלות. אבל אם כן אולי אני אמעט גם עור שיש עליו כזית בשר, שאדם הנוגע בעור שמאחורי הבשר (העור תמיד נמצא מאחורי הבשר) לא יהא טמא, כי מכיון שהעור אינו 'שומר' גם לא יהיה לו דין של 'יד' להעביר את הטומאה לאדם שנוגע בו? על כך תלמוד לומר "טמא" (= האות י' מיותרת).